

3

DISPUTATIO PHILOSOPHICA:

^{De}
NATURA PHYSICÆ, EJUSQUE
PRINCIPIIS INTERNIS,

Quam

DVCE ET AVSPICE CHRISTO.

PRÆSIDE VIRO

Clarissimo atque Excellentissimo:

DN. JOH. CONRADO

Schragmüllern / GRUNSTATO-PA-
LATINO SS. THEOLOGICÆ DOCTORE ET IN
Inclyta ac Celeberrima hâc Marpurgensi Acade-
mia Physices Professore ordinario, &c. Dn.
Præceptore, Promotore & Fautore suo
æternum colendo.

*Pro consequendis Magisterii insignibus, atq. privilegiis omnibus
ac singulis Philosophicæ cultoribus publicè in auditorio Philosophico ad
diem 3. Decembris ventilandam ac examinandam
subjicit.*

PHILIPPUS CHRISTIANUS WERNERUS,
Berktadensis Wetteravius.

MARPURGI HESSORUM,

Typis Simonis Zachmanni, Anno

Mars In TeVtonICIs qVø DVrVs fæVIIr arVIs.

1692

VIRIS

Reverendis atque Clarissimis:

DN. M. BALTHASARI WERNERO,	} Pastoribus Vigilantif- simis.
DN. M. PHILIPPO DIPPELIO,	
DN. M. BALTHASARI MOLITORI,	

VT ET

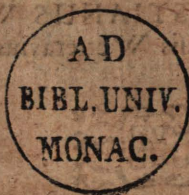
Prudentissimis & Spectatissimis,

DN. WILHELMO KRUGIO, Quaestori in Arce Blau-
kenstein dignissimo.

DN. HERMANNO Rüdigers / Collectori apud Berstadenes
solertissimo.

*Fratri, Affinibus & Fanzoribus summo honoris & obser-
vantia cultu aviternum colendis*

*Hanc Disputationem gradualem in humilitatis signum
& gratitudinis meae dicat, dedicat offert.*

P. C. W. Auth. & Resp.

Εὐν βοηθία Οὐκ ἀπολείπει.

On facile aliquis in
arcem aliquam ex omni parte,
omnibusque modis benemuni-
tam, perlustrandi gratiâ intra-
bit, quin januâ ejus reclusâ, à ja-
nitore, cui traditæ claves sunt,
plenaria intrandi potestas concederetur, nisi sine
discretionem, & modo fraudulentum se in illam irre-
pere vellet. Sic haud facile ille laudabile, eximium
& difficile Physicæ studium addiscet, inq; ejus co-
gnitionem tardius deveniet, quin prius definitio-
nem Physicæ commodam, quæ, ut omnium di-
sciplinarum, ita etiam Physicæ clavis certissima &
infallibilis est, seligat & arripiat, quâ duce postmo-
dum via idonea corporibus naturalibus contem-
plandis sternitur; nisi cum plebejo homine impru-
denter dicere vellet: Quid tot dies, totq; annos in
hac Physicarum rerum contemplatione consu-
mere juvat? Quid huic studio tantum temporis

inhærere ac immorari prodest? Cum cœlum, & corpora naturalia alia, eorumq; contemplatio naturâ innotescant: Verum quidem hoc, sed vulgari modo & opinione, quæ sæpissimè erroris magistra: Siquidem vulgus externas tantùm rerum formas, quas miratur, intuetur, rerumq; ignarus imagine gaudet (ut Virgilius loquitur) sed interiora rerum non penetrat, earumq; causas & affectiones non investigat. Quod mecum considerans, utilissimum & tutissimum esse duxi, definitionem Physicæ explicare, & principia ejus indagare: Cui meo cæpto atq; proposito, ut faustum initium, felicem progressum, atq; optatum finem fortiaur, faveat S S. Trinitas.

T H E S I S I.

CUm definitio essentiam rei explicet, quid sit, significet, unam disciplinam ab alia distinguat, & unicuique proprium suum, non secus, ut agrorum fines agros definiunt & claudunt, tribuat, operæ prætium esse censeo, ut sine ulteriore verborum ambage ad illam me accingam.

2. Attendendum autem est, definitionem esse vel nominis, vel rei; Illa notatio; Hæc verò ipsa rei natura vel quidditas appellari consuevit.

3. Ad *ὁρισμολογίαν* vel definitionem nominis Physicæ, methodicè & secundum ordinem progrediendo, sunt cōsideranda, 1. *ἐπιμεθολογία*. 2. *συναγωγή*. 3. *ὁρισμολογία*.

4. Ad

4. Ad Etymologiam quod attinet, dicitur *Physica* ἀπὸ τῆς φύσεως, hoc est, à naturâ sic dicta, quasi scilicet scientia naturæ, ubi naturæ vocabulum metonymicè sumitur pro re sive corpore, quod naturâ præditum est.

5. Quod verò attinet synonymiam, *Physica*, dicitur talis, κατ' ἐξοχήν quia circa ea potissimum occupatur, quæ habent principium motus & quietis; Appellatur etiam *Philosophia naturalis*, *Physiologia*, quasi de natura sermo vel naturæ ratio; Nonnunquam etiam *Philosophia secunda*, eò quòd inferior sit & posterior Philosophiæ parte alterâ, quæ prima dicitur, nimirum *Metaphysica*, quæ de substantiis divinis atque immortalibus tractat.

6. Cùm Homonymia sive ambiguitas mater sit omnis erroris, juxta illud: *Erroris genitrix est equivocatio semper*; Et nisi vox hæc ab istis spinosis significatibus liberetur & distinctè proponatur, in profundissimas ignorantix tenebras aliquis incidere possit, ideo etiam hæc vox explicanda, & hujus loci significatio ponenda erit.

7. Sicut verò vox *natura* triplicem sustinet significatum: 1. Sumitur *latè*, pro cujusvis rei essentia. 2. Idem *improprie* pro eo, quod cum aliqua re nascitur, etiam si sit malum. 3. *Proprie* accipitur pro materia & forma corporis naturalis; Sic & vox *Physica* sive *naturalis* tripliciter sumitur; verum ultima hîc valet significatio, quatenus ea tractat illa scientia, quæ motui & quieti obnoxia sunt.

8. Dicitur autem *Physica*, ut dictum, etiam *Philosophia naturalis* & sic accipitur vel *complexè* vel *incomplexè*; Si *complexè*, tum non tantum scientias speculativas, verum etiam practicas, nec habitus duntaxat principales, sed etiam instrumentales nec hos solum, sed præterea omne, quod humanâ ratione ac industriâ inventum est; Si *incomplexè*,

plexè, tum iterum dupliciter sumitur, vel *latè*; Et sic omnes scientias speculativas; Mathesin, Metaphysicam & Physicam specialiter sic dictam; vel *strictè*; Et tum eam scientiam, tantum complectitur, quæ de corpore naturali agit; quæ significatio tangit scopum nostrum. Et tantum de *ὁνομαστικήα*.

9. Nunc sequitur *παραμετολογία* vel definitio rei; ubi iterum duo considerata veniunt, 1. genus, quod cum aliis disciplinis commune habet, 2. Objectum, per quod tanquam per differentiam restringitur, & ab aliis distinguitur.

10. Antequam autem definitionis partes examinem, ipsam definitionem præliminiò, ut Aristoteles lib. 5. Metaph. c. 1. ejusque interpretes definiunt, quibusq; pleriq; moderni Physici suum subscribunt calculum, ponam, quæ talis; *Physica est scientia corporis naturalis, quatenus naturale est.*

11. Genus Physicæ à modernis, ut & à quibusdam veteribus hujus disciplinæ tum cultoribus, tum scriptoribus constitutum fuit *scientia*, quibus & ego subscribo.

12. Sciendum tamen quinque esse principales habitus, ex quibus tres non *συνονυμικῶς*, tanquam genus de sua specie prædicari, extra omnem dubitationis aleam positum est.

13. Verum de quarto, qui ars indigitatur, disceptatum fuit. Habet autem & hæc opinio suos cultores & assentatores, veruntamen quo probationis fundamento nitantur, & quibus rationibus hæc opinio fulciatur, non video: Ars enim 6. Ethic. cap. 4. ab Arist. definitur *habitus cum recta ratione effectivus*: Quæ ratione huic disciplinæ accommodari nequit, cum scientia Physica tantum versetur circa corpora naturalia, ea contemplando.

14. Quam-

14. Quamvis autem vox artis etiam alios admittat significatus, verum nec in hoc negotio valent quicquam, non enim per hos vox, ars, de hac disciplina prædicatur genericè vel per modum generis, sed vulgariter: cum præterea etiam in quavis disciplina sit genus proximum & propinquius collocandum. Et tantum dictum esto de genere.

15. De objecto hujus disciplinæ haud malè & incommode jactatur illud: Quot capita, tot sensus: Quot enim authores & scriptores Physici extitere, tot ferè de hoc ad nos relatæ sunt opiniones, quarum quædam verbis tantum discrepant, sensu verò eadem sunt; quædam sensu & verbis discrepant, de quibus videndum erit.

16. Sunt verò triplicis ordinis harum opinionum assertores, vel enim peccant in excessu, vel in defectu, vel veram sententiam tuentur.

17. Illius ordinis, qui in excessu peccant, sunt i. illi, qui objectum Physicæ *ens mobile* constituere dicentes, palam professi sunt, se id sumere ut latius patens, quàm corpus mobile; Et hi defendere conati sunt opinionem Thomæ, qui in Proœmio physico videtur asserere subjectum Physicæ esse *ens mobile*, quam opinionem tamen in proœmio suo super lib. de cælo retractavit, & pro ente mobili posuit corpus mobile.

18. Alii verò hujus ordinis statuunt substantiam naturalem ut Scotistæ: Et stabiliri suam opinionem putant ex Arist. 6. Metaph. cap. i. tit. 5. ubi Aristotelem id aperte significare asserunt: verum nec hæc opinio placet & sapit palato meo.

19. Alterius ordinis qui in defectu peccant, sunt, qui subjectum Physicæ corpus quatenus generationi & interitui

ritui obnoxium est, esse ajunt: Et hi considerant cœlum, non ut speciem subiecti sed ut subiecti principium.

20. Alii corpus mistum statuunt: secundum quam opinionem itidem cœlum, ut & elementa considerantur, non ut species corporis naturalis, sed ut principia ejus.

21. Alii verò substantiam sensibilem, moti verbis Averrois, qui subiectum huius disciplinæ nō aliud esse ait, quàm res sensibiles; verum qui hanc opinionem fovēt, rationemque formalem subiecti rō sensibile esse dicunt, dicant quoq; oportet accidentia per se tractari in Physica, substantias verò per accidens, quia esse sensibile per se cōvenit accidentibus, substantiis per accidens.

22. Quamvis verò prioris opinionis astipulatores, eam defendere possint, & sano sensu verba illa sumant, eandemq; rem consideratam, & eundem modum considerandi dicant, notantes videlicet per rō mobile internum principium motus, & per rō naturale id, quod in se habet naturam, hoc est, internam quandam propensionem ad recipiendum motum, rectius tamen est dicere corpus, quàm substantiam, velens, propterea, quia modus considerandi in scientiis contemplativis debet esse æqualis rei consideratæ.

23. Denique igitur veram sententiam amplectentes, constituunt subiectum Physicæ *corpus naturale, quatenus naturale* Arist. 6. Metaph. cap. i. tex. i. Zabar. lib. de nat. scient. constit. c. 2. uti etiam suprâ in definitione iam dum tetigi: Dicitur verò, *quatenus naturale*, non per modum *specificationis*, sed *reduplicationis*, in quo formalis ratio subiecti consistit, ad excludenda principia & accidentia. Et hæc sufficiant de constitutione Physicæ.

24. Nunc sequuntur Principia Physicæ intrinseca:

Quæ

Quæ cum omnium rerum naturalium maxime communia sint, quippe quarum omnium sunt ortus, interitus, & variæ mutationes, ipsâ naturâ duce, eò deducimur, ut investigemus ipsarum primam originem ac constitutionem, id est, principia, ex quibus fiant, consistentque; tum etiam permuteantur & corrumpantur.

25. Definit igitur Aristoteles 1. Phys. cap. 5. tex. 42. *Principia ea causas, quæ neq; ex aliis fiant, neq; ex se mutuo; sed ex quibus aliæ res naturales oriuntur omnes.*

26. De numero horum principiorum variæ etiam habentur opiniones; Quidam enim unum tantum; Alii duo; alii tria, alii quatuor; alii etiam plura infinita & innumerabilia posuerunt Arist. 1. Phys. c. 2.

27. Verum cum principia rerum prima debeant esse contraria, uti Arist. habet lib. 3. de cœl. à tex. 41. usq; ad 50. rectè cum eo Phys. 1. c. 6. Statuimus tria tantum rerum naturalium principia, & his neq; plura neq; pauciora, videlicet materiam, formam & privationem, ubi materia est subiectum, è quo duo illa contraria se expellunt mutuò.

28. Aristoteles 1. Phys. c. 9. tex. 82. definit materiam primam subiectum cuiusq; rei, ex quo quodvis corpus naturale per se, & non secundum accidens generatur, & in quod resolvitur ultimum.

29. Forma est principium activum, id est, tale, per quod corpus operari etiam potest, & agere aliquid efficaciter.

30. Privatio vero dicitur carentia vel absentia formæ alicujus in subiecto cum aptitudine materiæ ad illam formam.

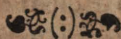
31. Privatio quidem non proprie dici potest principium, sed occasio quædam rerum generandarum, & causa, sine qua generari non posse videatur illa materiæ

habilitas à privatione profecta, ad aliam formam recipiendam: cui venienti cedit privatio. Et tantum de principiis, & tandem etiam de meo proposito.

Μάγιστρος Θωμάς Δωδεκάλογος.

C O R O L L A R I A.

1. *An Syllogismi infiniti in prima figura sint affirmativi & boni? A.*
2. *An Propria possint communicari? A.*
3. *An Cælum supremum sit in loco? N.*
4. *An Extraduce anima corpori infundatur? An per novam quandam creationem? prius Aff.*
5. *An Tractatio de Deo & Angelis contineatur sub objecto Metaphysices? A.*
6. *An Angeli sint compositi ex materia & forma? N.*
7. *An omnis virtus consistat in medio? A.*
8. *An Ebrietati lex sit posita? N.*
9. *An Polygamia sit licita? N.*
10. *An furti pœna capitalis? A.*

AD

AD DOCTISSIMUM,

DN. WERNERUM,
PHILOSOPHIÆ CANDIDATUM
Amicum dilectissimum.

EXITIUM nobis licet horrida bella minentur,
Marsq; ad nos properet telacruenta gerens,
Devastaturus palatia sacra sororum,
Doctaq; Musarum vertere castra volens.
Te tamen à studiis, pietatis et artis alumnet,
Vellere non pollet, docte PHILIPPE, tuis.
Comprobat hoc ipsum tua differtatio præsens,
Ingeniumq; sagax comprobat hocce tuum.
Hoc contestatur rigidiq; examinis æstus
Lumine solemni moxq; erit hocce ratum.
Jam dubiis contorta plicis quæ sita parato
Solvito iudicio dulcis amice tuo.
Sic tibi legitimâ titulum ratione parabis
Atq; Magisterii nomina docta feres.

Amicitia ergò lm^g apposuit

Johannes Tack, Wetzflariensis.

Nonne

A L T U D.

Nonne vides, studia, ut turbas passim, inter & arma,
 Disiecta hinc illinc, disquespat a jacent!
 Tu tamen & studia urgendo, tum fortibus ausis
 Ad scholicam pugnam progredere in medium!
 Perge ita, namque hoc est generosum & nobile pectus,
 Quod nec fortuna frangitur invidia.
 Audentem Deus ipse, magisq; magisq; iuvabit,
 Equae alto coeptis annuet, oro, tuis.
 Quin etiam caput, ecce, tuum cum laude corona
 Cinget: honoratus quippe Magister eris.

Ita commensali suo suavissimo gratulabundus applaudebat
 Michael VVannenmacherus, Darmstato-Rhenanus.

F I N I S.

